

Språk specialisering

Ämnet språk specialisering möjliggör en fördjupning inom ett specifikt färdighetsområde i ett annat språk än svenska. Ämnet ger möjlighet till fördjupade kunskaper och färdigheter när det gäller språk, genre, arbetsprocesser samt språkets användning. En utvecklad förmåga att kreativt, varierat och med säkerhet använda språket och uttrycka sin personlighet, sina erfarenheter, kunskaper och åsikter ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och i ett globaliserat studie- och arbetsliv.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet språk specialisering ska syfta till att eleverna fördjupar sin förmåga att använda målspråket inom ett färdighetsområde. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla språklig säkerhet och kreativitet i olika genrer och sammanhang inom färdighetsområdet. Eleverna ska vidare ges möjlighet att utveckla förmåga att förstå talat och skrivet språk, interagera samt uttrycka sig med variation och med anpassning till mottagarens erfarenheter, referensramar och kulturella bakgrund. Undervisningen i ämnet ska även syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om målspråket och om sammanhang där språket används samt tilltro till sin förmåga att använda språket. Undervisningen ska i allt väsentligt bedrivas på målspråket.

Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda relevanta begrepp, metoder och arbetsprocesser inom området. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla förmåga att söka och värdera information och olika budskap, att diskutera och beakta frågor om etik, upphovsrätt och källkritik samt att resonera kring och presentera resultat. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla förmåga att konstruktivt ge respons på andras arbetsprocesser och framställningar och att, efter egen reflektion och andras råd, bearbeta och förbättra sina egna processer och framställningar. I undervisningen ska eleverna dessutom ges möjlighet att utveckla förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik inom området.

1. Förmåga att använda språket utifrån kunskaper om genre, språkriktighet, stilnivå, stilistiska drag och kulturella sammanhang.
2. Förmåga att arbeta processinriktat inom området, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera, bearbeta, presentera och utvärdera framställningar.
3. Förmåga att tillgodogöra sig, reflektera över och kritiskt granska processer och framställningar samt förbättra egna.
4. Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik samt att reflektera över och diskutera etiska frågor, upphovsrätt och källkritik.

Kurser i ämnet

- Språk specialisering – retorik 1a, 50 poäng, som bygger på någon av kurserna engelska 5, moderna språk 5 eller modersmål 1. Kursen kan läsas flera gånger i olika språk. I ett och samma

språk kan endast betyg i en av kurserna språk specialisering – retorik 1a eller språk specialisering – retorik 1b ingå i elevens examen.

- Språk specialisering – retorik 1b, 100 poäng, som bygger på någon av kurserna engelska 5, moderna språk 5 eller modersmål 1. Kursen kan läsas flera gånger i olika språk. I ett och samma språk kan endast betyg i en av kurserna språk specialisering – retorik 1b eller språk specialisering – retorik 1a ingå i elevens examen.
- Språk specialisering – skrivande, 100 poäng, som bygger på någon av kurserna engelska 5, moderna språk 5 eller modersmål 1. Kursen kan läsas flera gånger i olika språk.

Språk specialisering – retorik 1a, 50 poäng

Kurskod: SPAXX01a

Kursen språk specialisering – retorik 1a omfattar punkterna 1–4 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning av varierade slag och med olika syften, såväl monologisk framställning inför en grupp som dialogisk.
- Röst, uttal och kroppsspråk som redskap samt olika sätt att skapa kontakt och förtroende. Språkriktighet och variation.
- Olika talsituationer och anpassning när det gäller syfte och språk. Anpassning till målgruppens förståelse.
- Retorikens praktiska användningsområden. Den retoriska arbetsprocessen som redskap för förberedelser samt som stöd för genomförande av och reflektioner kring muntlig framställning.
- Grundläggande berättartekniska och stilistiska begrepp som behövs för att samtala om och kommentera muntlig framställning.
- Aktivt lyssnande samt konsten att ge respons på ett konstruktivt sätt.
- Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd i muntlig framställning. Olika sätt att med hjälp av kommunikationsteknik göra muntliga framställningar tillgängliga för andra.
- Yttrandefrihet i relation till etik och upphovsrätt.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften. I muntliga framställningar formulerar sig eleven **relativt** varierat, tydligt och **relativt** strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven har **viss** åhörarkontakt.

Eleven redogör **översiktligt** för **grunderna** i den retoriska arbetsprocessen. Eleven kommenterar **översiktligt** förberedelser och genomförande av egna och andras muntliga framställningar.

Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med viss säkerhet** egna. Med **enkla** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **enkel** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **enkla** förbättringar.

Eleven använder **med viss säkerhet** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **översiktligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Eleven diskuterar översiktligt yttrandefrihet och ansvar.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften. I muntliga framställningar formulerar sig eleven varierat, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven har **god** åhörarkontakt.

Eleven redogör **utförligt** för den retoriska arbetsprocessen. Eleven kommenterar **utförligt** förberedelser och genomförande av egna och andras muntliga framställningar.

Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med viss säkerhet** egna. Med **nyanserade** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **välgrundad** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **välgrundade** förbättringar.

Eleven använder **med viss säkerhet** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **utförligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Eleven diskuterar översiktligt yttrandefrihet och ansvar.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften. I muntliga framställningar formulerar sig eleven varierat, **nyanserat**, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven har **god** åhörarkontakt.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för den retoriska arbetsprocessen. Eleven kommenterar **utförligt och nyanserat** förberedelser och genomförande av egna och andras muntliga framställningar.

Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med säkerhet** egna. Med **nyanserade** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **välgrundad och nyanserad** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **välgrundade och nyanserade** förbättringar.

Eleven använder **med säkerhet och på ett väl integrerat sätt** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **utförligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Eleven diskuterar översiktligt yttrandefrihet och ansvar.

Språk specialisering – retorik 1b, 100 poäng

Kurskod: SPAXX01b

Kursen språk specialisering – retorik 1b omfattar punkterna 1–4 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning av varierade slag och med olika syften, såväl monologisk framställning inför en grupp som dialogisk, i form av diskussions- och debattinlägg i till exempel paneldebatter, och för skiftande tänkta informella och formella arenor.
- Röst, uttal och kroppsspråk som redskap samt olika sätt att skapa kontakt och förtroende. Språkriktighet, variation och stilnivå. Effekter av skiftande sätt att formulera sig i muntliga framställningar.
- Olika talsituationer och anpassning när det gäller syfte, stil och språk. Anpassning till målgruppens förförståelse, förväntningar och kulturella erfarenheter.
- Retorikens praktiska användningsområden, retoriska strategier samt den retoriska arbetsprocessen, framför allt som redskap för förberedelser, som stöd för genomförande av muntlig framställning och som redskap för analys.
- Analys av muntlig framställning från olika tider och i olika medier. Grundläggande berättartekniska och stilistiska begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt samtala om och analysera muntlig framställning.
- Aktivt lyssnande samt konsten att ge respons på ett konstruktivt sätt.
- Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd i muntlig framställning. Olika sätt att med hjälp av kommunikationsteknik göra muntliga framställningar tillgängliga för andra.
- Källkritik, källhänvisning och citatteknik i muntliga presentationer. Yttrandefrihet i relation till etik och upphovsrätt.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften i informella och formella sammanhang. I muntliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven **relativt** varierat, tydligt och **relativt** strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare, situation och kulturellt sammanhang. Eleven använder retoriska strategier och har **viss** åhörarkontakt.

Eleven redogör **översiktligt** för **grunderna i** den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **översiktligt** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen, mottagare och situation.

Eleven gör **enkla** analyser av muntliga framställningar från olika tider och i olika medier utifrån den retoriska arbetsprocessen. Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med viss säkerhet** egna.

Med **enkla** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **enkel** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **enkla** förbättringar.

Eleven använder **med viss säkerhet** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **översiktligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **översiktligt** yttrandefrihet och ansvar.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften i informella och formella sammanhang. I muntliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare, situation och kulturellt sammanhang. Eleven använder retoriska strategier och har **god** åhörarkontakt.

Eleven redogör **utförligt** för den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **utförligt** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen, mottagare och situation.

Eleven gör analyser av muntliga framställningar från olika tider och i olika medier utifrån den retoriska arbetsprocessen. Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med viss säkerhet** egna.

Med **nyanserade** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **välgrundad** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **välgrundade** förbättringar.

Eleven använder **med viss säkerhet** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **utförligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **utförligt** yttrandefrihet och ansvar.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet** muntliga framställningar av olika slag och med varierande syften i informella och formella sammanhang. I muntliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, **nyanserat**, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och anpassning till syfte, mottagare, situation och kulturellt sammanhang. Eleven använder retoriska strategier och har **god** åhörarkontakt.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **utförligt och nyanserat** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen, mottagare och situation.

Eleven gör **komplexa** analyser av muntliga framställningar från olika tider och i olika medier utifrån den retoriska arbetsprocessen. Med utgångspunkt i andra framställningar producerar eleven **med säkerhet** egna.

Med **nyanserade** omdömen värderar eleven sin egen muntliga prestation samt ger **välgrundad och nyanserad** respons på andras muntliga framställningar. Med stöd av andras respons och egen reflektion bearbetar eleven egna framställningar och genomför **välgrundade och nyanserade** förbättringar.

Eleven använder **med säkerhet och på ett väl integrerat sätt** presentationstekniska hjälpmedel och förklarar **utförligt** hur inspelningar av muntliga framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** yttrandefrihet och ansvar.

Språk specialisering – skrivande, 100 poäng

Kurskod: SPAXX0

Kursen språk specialisering – skrivande omfattar punkterna 1–4 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Skriftlig framställning och gestaltning i olika slags texter, med fokus på skönlitterära och journalistiska texter i olika genrer.
- Olika genrer, till exempel noveller, poesi, dramatiska scener, kåserier, recensioner, reportage och debattinlägg. Spänningen mellan fakta och fiktion i texter. Skriftlig framställning efter mönster och förebilder. Berättande i texter som har som syfte att informera, utreda, övertyga och underhålla.
- Personliga uttrycksformer utifrån egna erfarenheter och fritt skapande.
- Retorikens praktiska användningsområden, retoriska strategier samt den retoriska arbetsprocessen, framför allt som redskap för förberedelser, som stöd för genomförande av skriftliga framställningar och som redskap för analys.
- Estetiska aspekter och språkdrag som gör texter smidiga och lätta att läsa. Skrivtekniska strategier och metoder för att gå från idé till färdig text, till exempel genom imitation, improvisation, flödesskrivning och kollaborativt skrivande.
- Framställningars syfte, mottagare och kommunikationssituation. Läsarens förförståelse, förväntningar och kulturella erfarenheter.
- Textuppbyggnad, sammanhang, struktur, dialog, miljöskildring, stilistiska drag, variation, perspektiv och språkriktighet i texter. Fördjupning och problematisering av vad som är korrekt och lämpligt språk i skönlitteratur och andra typer av texter.
- Metoder för konstruktiv textkritik och arbete med egna och andras texter för att förbättra skrivandet och öka den språkliga medvetenheten.
- Utformning av texter för olika syften och i olika medier, inklusive multimediala texter av olika slag där till exempel skriven text, bild och ljud samspelar.
- Källkritik när det gäller underlag till eget skrivande. Källhänvisning och citatteknik. Olika sätt att publicera och sprida texter, till exempel olika medier. Yttrandefrihet i relation till etik, upphovsrätt och censur.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven skriver **med viss säkerhet** texter av olika slag, både skönlitterära och andra typer av texter. I framställningarna i olika genrer formulerar sig eleven **relativt** varierat, tydligt och **relativt** strukturerat. Språket innehåller **goda formuleringar**. Eleven formulerar sig med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare, genre och kommunikationssituation.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **översiktligt** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter. Eleven använder **med viss säkerhet** den retoriska arbetsprocessen och andra metoder för att utveckla sina skrividéer till färdig text. Eleven beaktar stilistiska och estetiska aspekter och gör **enkla** reflektioner kring läsarens möjliga tolkningar.

Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, och gör **enkla** reflektioner över dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med viss säkerhet** olika typer av texter på ett visuellt tilltalande och lättillgängligt sätt samt motiverar **översiktligt** utformningen.

Eleven värderar sina egna texter med **enkla** omdömen, gör **enkla** förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger **enkel** återkoppling på andras texter.

Eleven diskuterar **översiktligt** hur skönlitterära och journalistiska framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **översiktligt** yttrandefrihet och ansvar.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven skriver **med viss säkerhet** texter av olika slag, både skönlitterära och andra typer av texter. I framställningarna i olika genrer formulerar sig eleven varierat, tydligt och strukturerat. Språket innehåller **goda formuleringar**. Eleven formulerar sig med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare, genre och kommunikationssituation.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **utförligt** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter. Eleven använder **med viss säkerhet** den retoriska arbetsprocessen och andra metoder för att utveckla sina skrividéer till färdig text. Eleven beaktar stilistiska och estetiska aspekter och gör **välgrundade** reflektioner kring läsarens möjliga tolkningar.

Eleven **skriver funktionellt för textsammanhanget**, följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet samt gör **välgrundade** reflektioner över dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med viss säkerhet** olika typer av texter på ett visuellt tilltalande och lättillgängligt sätt samt motiverar utformningen **utförligt**.

Eleven värderar sina egna texter med **nyanserade** omdömen, gör **välgrundade** förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger **välgrundad** återkoppling på andras texter.

Eleven diskuterar **utförligt** hur skönlitterära och journalistiska framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **utförligt** yttrandefrihet och ansvar.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven skriver **med säkerhet** texter av olika slag, både skönlitterära och andra typer av texter. I framställningarna i olika genrer formulerar sig eleven varierat, **nyanserat**, tydligt och strukturerat. Språket är **i regel välformulerat**. Eleven formulerar sig med flyt och anpassning till syfte, mottagare, genre och kommunikationssituation.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **utförligt och nyanserat** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter. Eleven använder **med säkerhet** den retoriska arbetsprocessen och andra metoder för att utveckla sina skrividéer till färdig text. Eleven beaktar stilistiska och estetiska aspekter och gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner kring läsarens möjliga tolkningar.

Eleven **skriver funktionellt för textsammanhanget**, följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med säkerhet** olika typer av texter på ett visuellt tilltalande och lättillgängligt sätt samt motiverar utformningen **utförligt och nyanserat**.

Eleven värderar sina egna texter med **nyanserade** omdömen, gör **välgrundade och nyanserade** förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger **välgrundad och nyanserad** återkoppling på andras texter.

Eleven diskuterar **utförligt** hur skönlitterära och journalistiska framställningar kan spridas. Utifrån egna framställningar och framställningar i medier diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** yttrandefrihet och ansvar.